

Wpływ kontekstu na kompozycję architektoniczno-urbanistyczną

The influence of context on architectural and urban composition

Streszczenie

Niniejsza praca jest próbą pokazania wpływu kontekstu miejsca na kompozycję urbanistyczno-architektoniczną. Kompozycja kiedyś charakterystyczna dla danej epoki/stylu, dziś nabiera szerszego znaczenia. Może być reakcją na otoczenie. Autor na wybranych przykładach pokazuje, w jaki sposób można 'czerpać' z otoczenia przy 'komponowaniu' nowego dzieła i jak wpływa to na cały proces twórczy oraz postać ostateczną architektury.

Summary

This work is an attempt to show the influence of context of the place on urban and architectural composition. The composition once characteristic of a given period/style, now takes on a broader meaning. It may be a reaction to the surroundings. The author, on selected examples, shows how we can 'benefit' from the surroundings while 'composing' a new work and how it influences the whole creative process and the final form of the architecture.

Słowa kluczowe: kompozycja, otoczenie.

Key words: composition, surroundings

Kompozycja to układ elementów (linii, płaszczyzn, brył, podziałów na elewacji, detali i akcentów plastycznych) zestawionych ze sobą w taki sposób, aby tworzyły one harmonijną całość. Kompozycją określa się również samo dzieło, zawierające połączone ze sobą składniki. Celem kompozycji jest osiągnięcie zamierzonego efektu poprzez umiejętne dobranie kolorów, kształtów, proporcji, faktur i położenia przedstawianych elementów, czasem na drodze porządkowania podobnych do siebie składników, a kiedy indziej poprzez zestawianie ich na zasadzie kontrastu. Odpowiednie operowanie tymi narzędziami daje efekt w postaci różnych nastrojów, uczuć, przeżyć jakich może doświadczyć odbiorca – można uzyskać na przykład zarówno odczucie statyczności, porządku, równowagi, harmonii, jak i dynamiki, chaosu czy nierównowagi.¹ Elementy kompozycyjne można składać na 'nieskończenie' wiele sposobów, ale nie wszystkie uzyskane w ten sposób kompozycje [kombinacje] okażą się godne uwagi.² To, czy nowe dzieło będzie ciekawe, zależy (owszem) od tego, jakie elementy zastosowano (rozwiązania techniczno-budowlane, technologiczno-materiałowe), ale w dużej mierze przede wszystkim od tego, jak je ze sobą połączono. Dobra kompozycja przekazuje swe przesłanie szybko, łatwo i skutecznie. Jak wspomniano we wstępie, kompozycja dotyczy elementów składowych w obrębie samego dzieła, ale również nowego dzieła w zastanej sytuacji, jako układ zestawionych ze sobą elementów, gdyż „(...) *architektura polega wyłącznie na stałym i ciągłym kontynuowaniu istniejących układów. Ar-*

Composition is an arrangement of elements (lines, planes, solids, divisions on elevation, details and artistic features) juxtaposed in such a way so that they form harmonious whole. Composition is also referred to the work itself which includes the interconnected elements. The purpose of the composition is to achieve the desired effect through careful selection of colours, shapes, proportions, textures and positions of presented elements, sometimes by organizing elements similar to each other and other times by juxtaposing them by way of contrast. Proper use of these tools results in various moods and feeling that the recipient can experience -we can achieve, for example, feeling of both stability, order, balance, harmony as well as dynamism, chaos or imbalance.¹

Compositional elements can be put together in 'infinite' number of ways but not all compositions [combinations] accomplished in this manner will turn out to be noteworthy.² Whether or not a new work will be interesting, depends (indeed) on the elements used (technical and architectural solutions, technology and materials), however, mainly on how they were combined with each other. Good composition conveys its message quickly, easily and effectively.

As mentioned in the introduction, composition refers to components within the work itself but also to a new work in the existing situation as an arrange-

chitekt nie zaczyna swego dzieła od początku budując nową formę, ale zawsze zaczyna pracę nad formą, która już istnieje. Projektowanie architektoniczne nie jest początkiem, lecz jakby dalszym ciągiem poematu, który został już rozpoczęty.”³ Poniżej przedstawione przykłady obrazują wpływ otoczenia na kompozycję architektoniczno-urbanistyczną nowego dzieła architektonicznego.

1. Dom jednorodzinny z pracownią artystki.⁴

Jak mówi sam autor, przy tworzeniu koncepcji „za punkt wyjścia przyjęliśmy program oraz kontekst miejsca, zatem nasze podejście było dość tradycyjne. To, że rezultat może wydawać się nietypowy, nie było wynikiem silenia się na oryginalność, lecz faktu, że przesłanki te dały nam pewne możliwości, których gdzie indziej byśmy nie mieli.” „Stworzona przez nas architektura stara się być oczywistą częścią tego kontekstu, nie tracąc przy tym jednak swojej suwerenności. Jest w swoim założeniu czymś na wzór abstrakcyjnego odbicia dla sąsiadującej z nią codzienności, porządkując ją i ukazując jej pierwotną strukturę i wartość.”⁵

Najbliższe otoczenie działki o powierzchni zaledwie 565 m² stanowi chaotyczna, rozdrobniona zabudowa jednorodzinna – budynki mocno zapuszczone, wolnostojące, ale przede wszystkim usytuowane w granicach działek, przeważnie z dachami pulpitowymi. Procesy urbanistyczne najbliższej okolicy skupiają się na stopniowym i chaotycznym doklejaniu dodatków do już istniejących struktur. Z każdej strony (oprócz drogi) w granicy działki stoją budynki sąsiadów. Przepisy pozwalają na zabudowę w granicy jedynie w gabarytach istniejących już tam sąsiednich budynków. [il.1]

Kompozycja w skali urbanistyki.

Dom jest przestronny do życia, mieszcząc różne funkcje. W tym projekcie ‘dom’ rozerwano na cztery oddzielne kubatury, mieszczące w sobie poszczególne funkcje. Przybrał on postać zamkniętej kompozycji brył, w której wszystkie elementy tworzą jasny i przejrzysty układ. Taka kompozycja naśladuje otoczenie. Układ budynków powtarza w skali działki rozdrobnienie pobliskiej tkanki architektoniczno-urbanistycznej – budynki są usytuowane w granicach działek (wszystkie cztery budynki co najmniej jedną ścianą przylegają do sąsiednich posesji). Wewnątrz działki tworzą się dziedzińce, urbanistyczne wnętrza, odpowiadające skalą i kształtem towarzyszącym im kubaturom. Ciągi piesze meandrują między nimi, podobnie jak ma to miejsce wśród okolicznych zabudowań, jednak wyraźnie zaznaczona jest wewnętrzna oś łącząca wszystkie budynki. Kompozycja planu projektu czerpie z otoczenia.

Kompozycja w skali architektury.

Ostateczna forma i gabaryty poszczególnych budynków są reakcją na jej kontekst przestrzenny. [il.2] Powstał szereg wnętrz o spójnej logice geometrycznej, jednak zróżnicowanych proporcjach i wysokościach. Budynki powtarzają cechy stylu okolicznej zabudowy – ściany szczytowe i dachy pulpitowe. Otwory okienne – ich lokalizację i wielkość dobrano tak, aby przestrzeń zewnętrzna przenikała się z wewnętrzną. Wszystkie cztery bryły wchodzące w skład kompozycji, mimo różnych

ment of juxtaposed elements due to the fact that “(...) architecture involves nothing but constant and permanent continuation of existing systems. An architect does not start their work from scratch while building a new form but they always start their work on the form that already exists. Architectural design is not a beginning but as it were a continuation of a poem that has already been started”.³

The following examples illustrate the influence of the surroundings on architectural and urban composition of the new architectural works.

1. Single-family house with artist’s studio.⁴

As the author says, when creating the concept “as a starting point, we adopted the program and context of the place, thus our approach was quiet traditional. The fact that the result may seem unusual was not the effect of trying to be original but of the fact that these conditions gave us opportunities that we would not have elsewhere.” “Architecture created by us strives to be an obvious part of the context, without losing its sovereignty at the same time. It is intended to be something of an attractive reflection for neighboring ordinariness, that would organize it and show its original structure and value.”⁵

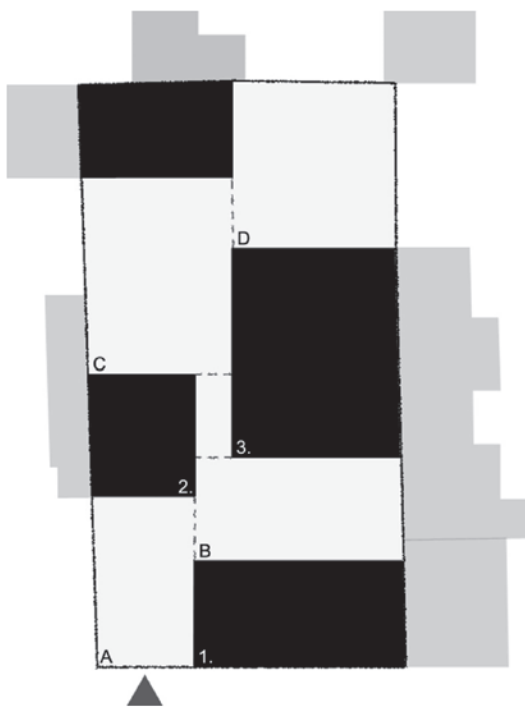
The immediate surroundings of a plot of merely 565 m² is just a chaotic, fragmented single-family housing construction - buildings are heavily neglected, free-standing but, most of all, located within the boundaries of parcels, mostly with shed roofs. Urban processes of the immediate neighborhood focus on gradual and chaotic adjoining the extensions to already existing structures. On each side (except the road) within the boundaries of a parcel, there are neighbors’ buildings. The rules allowed for building within the boundaries only in the dimensions of existing neighboring buildings. [Fig.1]

Composition on the urban planning level

House is a space for living, comprising different functions. In this project, “the house” was divided into four separate cubatures encompassing various functions. It took the form of a closed composition of solids, in which all the elements create clear an transparent system. Such a composition mimics the surroundings. The arrangement of buildings repeats the architectural and urban web fragmentation on the plot level - the buildings are located on the boundaries of the plots (all four buildings are at least one wall adjacent to neighboring properties). Inside the parcel, courtyards are formed, urban centres, of a corresponding size and shape to the neighboring cubatures. Pedestrian routes meander between them, as in the case of neighboring buildings, however, with clearly marked inner axis connecting all the buildings. The composition of project plan culls from the environment.

Composition on the architecture level

The final form and dimensions of given buildings are the reaction to its spatial context. [Fig.2] Series of interiors with consistent geometric logic

- Oznaczenia na rysunku:
- projektowana zabudowa
 - sąsiednie budynki
 - ◀ wjazd/wejście na działkę
1. pracownia
 2. garaż
 3. dom
 4. dom gości
- A podjazd
 B dziedziniec pracowni
 C ogród dzienny
 D ogród nocny

il. 1. Dom artystki z pracownią; sytuacja; materiały: Małgorzata Wijas / The artist's house with studio, situation, materials: Małgorzata Wijas

il. 2. Widok od strony ulicy, źródło: materiały projektantów, www.sztuka-architektury.pl, fot. Juliusz Sokołowski, odczyt z dnia 18.06.201_fot. Juliusz Sokołowski, lecture from 18 June 20155 / The view from street, source: designers' materials, www.sztuka-architektury.pl

gabarytów są do siebie podobne, charakteryzują je te same cechy wynikające w dużej mierze z niwelowania wysokiego budżetu budowy czterech osobnych brył i zminimalizowania kosztów utrzymania domu. Zastosowano tanie technologie budowlane – bloczki Ytong, dach kryty papą. Zredukowano też detal do granic możliwości – rynny i rury spustowe ukryto, a okna, pomalowane na ten sam co elewacja, ciemnoszary kolor, zlicowano ze ścianami. Niewiele jest w Polsce nowo wybudowanych domów prywatnych, w których zamiast inspiracji modą lub okolicznymi trendami, widoczne są tak silne nawiązania do otoczenia, świadomie zinterpretowanego i przełożonego na współczesne środki architektonicznego wyrazu.⁶ Rozciągając dom po całej działce, projektanci spowodowali, że cała parcela stała się domem otwierającym się do wewnątrz działki [il.3], na zewnątrz zaś zwartym i zamkniętym, izolującym intymność mieszkańców od świata zewnętrznego. Jest to odniesienie do niematerialnego kontekstu – obrazu inwestora, jako artysty oddzielającego eksponowanie własnej sztuki od eksponowania własnego życia.⁷

2. Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza.⁸

Architekt Alberto Veiga z Estudio Barozzi Veiga, twórca projektu Filharmonii Szczecińskiej, podczas jednego ze swoich wystą-

but different proportions and heights was created. The buildings duplicate the characteristics of the surrounding housing style - gable ends and shed roofs. Window openings - their location and size was chosen so that the outer space would cross the inner one. All four blocks included in the composition, are similar to each other despite different dimensions, they are characterized by the same features resulting largely from elimination of high budget of building four separate constructions and minimizing costs of home maintenance. Cheap building technologies were used - Ytong blocks, felt roof. Detail was reduced to minimum - gutters and rainwater pipes were hidden and the windows, painted, the same as elevation, dark grey colour, were harmonized with the walls. There are few newly built private houses in Poland where, instead of inspiration from vogue or surrounding trends, we can see such a strong reference to the surroundings, conscious interpretation and realization of it using contemporary means of architectural expression.⁶ Stretching the house across the whole plot, the designers made the parcel a house which opens to the inside of the plot [Fig.3], on the outside, however, a compact and closed one, isolating intimacy of the occupants from the outside world. It is a reference to intangible context - the image of investor as an artist separating exhibiting his own art from exhibiting his own life.⁷

2. Mieczysław Karłowicz Philharmonic.⁸

An architect Alberto Veiga from Estudio Barozzi Veiga, the author of Szczecin Philharmonic project, stressed, during one of his speeches⁹, the influence of context on creative process, composition, final form of architecture, claiming that *“architecture is not about the creator being able to boast about an original, out of touch with reality building. The real art is to make the designed building blend into the surroundings”*.¹⁰ He stressed that, for him and Berozzi, the building itself was not important, but the space into which the new building needs to be blended. All the more so because the space in case of public facility projects has wider audience than the client - a direct ordering party. *An architect, in order to understand the context, needs to take into account not only material aspects of the surroundings but also the intangible ones, i.e., among others, tradition, history, character and atmosphere of a given place*¹¹

Composition on urban level

The new building stands exactly in the place where until World War II, there was a Szczecin Concert House “Konzerthaus”. The place located in the corner of the quarter, which stood empty for

il. 3. Przestrzeń między budynkami, fot.: Juliusz Sokołowski, źródło: materiały projektantów, www.sztuka-architektury.pl, odczyt z dnia 18.06.2015 / The space between buildings, fot.: Juliusz Sokołowski, source: designers' materials, www.sztuka-architektury.pl, lecture from 18 June 2015

pień⁹, podkreślał wpływ kontekstu na proces twórczy, kompozycję, ostateczną postać architektury mówiąc, iż „w architekturze nie chodzi o to, by twórca mógł popisać się oryginalnym budynkiem, oderwanym od rzeczywistości. Prawdziwą sztuką jest, by projektowany obiekt wpisywał się w otoczenie”.¹⁰ Podkreślał, że dla niego i Berozziego nigdy nie był ważny sam budynek, a przestrzeń, w który nowe dzieło trzeba wkomponować. Tym bardziej, iż przestrzeń w przypadku projektu użyteczności publicznej ma szersze grono odbiorców, niż klient – bezpośredni zleceniodawca projektu. *Architekt, aby zrozumieć kontekst musi wziąć pod uwagę nie tylko materialne aspekty otoczenia, ale także te niematerialne, tj. m.in. tradycję, historię, charakter i atmosferę danego miejsca.*¹¹

Kompozycja w skali urbanistyki.

Nowy budynek stoi dokładnie w miejscu, gdzie do II wojny światowej istniał szczeciński Dom Koncertowy Konzerthaus. Miejsce zlokalizowane w narożniku kwartału, które od wielu lat stało puste, wypełniono zwartą zabudową domykającą kwartał, dzięki której został odtworzony historyczny układ pierzei. Obiekt został wpisany w układ przestrzenny rejonu ulicy Małopolskiej z poszanowaniem sąsiadującego z nim neogotyckiego gmachu komendy policji. Budynek ten tworzy bezpośredni kontekst z nowym obiektem filharmonii, w związku z czym stanowił on pewne wytyczne w zakresie skali, kompozycji i artykulacji bryły. Dalsze otoczenie stanowią przedwojenne neogotyckie budynki.

Kompozycja w skali architektury.

Budynek zlokalizowano w linii zabudowy i gabarytów sąsiadującego z nim budynku komendy. Obiekt został zbudowany na zasadzie połączonych ze sobą białych pudełek ze spiczastymi dachami, w rezultacie stał się zwartą bryłą, domykającą

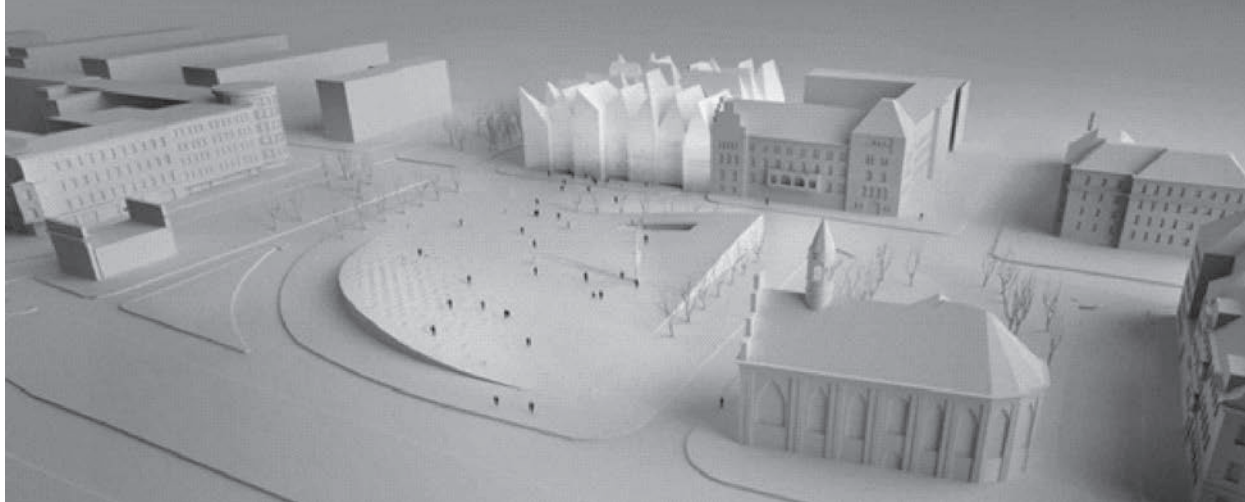
many years, was filled with dense buildings closing the quarter, thanks to which the historic system of frontage was restored. The property was inscribed in the spatial arrangement of area of Małopolska Street with respect to adjacent neo-gothic building of the police station. The building creates a direct context with the Philharmonic Hall, and therefore it constituted some guidance in terms of the scale, composition and articulation of the solid. The further surroundings consist of pre-war neo-gothic buildings.

Composition on architecture level

The building was located in the land development line and dimensions of the neighboring police headquarters. The building was built on the principle of interconnected white boxes with pointed roofs and as a result it became a compact solid, closing the non-built-up quarter of this part of Szczecin and restoring the historic arrangement of the frontages. [Fig.4] The building refers in its form to the landscape of Szczecin - with steeples and towers of public buildings as well as multi hipped roofs of residential buildings, the form refers to medieval heritage. A five-storey building was created, of a size not exceeding the neighboring buildings, with a zig-zag roof and milky white, glass facades. All facades are designed consistently with vertically arranged rectangular aluminum profiles which were disconnected only in the place of few window and door openings.¹² Such method of constructing the facade provides the rhythm and highlights the vertical lines, intensifying the slenderness of the solid so that it refers to the landscape of the city. The composition of elevation was to highlight the division into specific tenement houses so that the

il. 4, il. 5. Filharmonia Szczecińska, fot.: Simon Menges, źródło: www.barozziveiga.com, odczyt z dnia. 20.06.2015 / Szczecin Philharmonic, fot.: Simon Menges, source: www.barozziveiga.com, lecture from 20 June 2015

il. 6. Budynek filharmonii i Plac Solidarności, materiały projektantów, źródło: www.kwkpromes.pl, odczyt z dnia 29.06.2015 / Philharmonic and Plac Solidarności [Eng. Solidarity Square], designers' materials, source: www.kwkpromes.pl, lecture from 29 June 2015

niezabudowany kwartał tej części Szczecina i przywracającą historyczny układ pierzei. [il.4] Budynek nawiązuje formą do krajobrazu Szczecina – z wieżami kościołów i gmachów publicznych oraz wielospadowymi dachami budynków mieszkalnych, forma nawiązuje do średniowiecznego dziedzictwa. Powstał pięciokondygnacyjny budynek skalą nie wykraczający poza zabudowę sąsiednią, o zygzakowatej linii dachu i mlecznobiałych, szklanych elewacjach. Wszystkie elewacje zaprojektowano konsekwentnie z ułożonych pionowo prostokątnych profili aluminiowych, które przerwane zostały jedynie w miejscu nielicznych otworów okiennych i drzwiowych.¹² Taki sposób konstruowania elewacji nadaje rytm i podkreśla kierunki pionowe potęgując strzelistość bryły, tak aby nawiązywała do krajobrazu miasta. Kompozycja elewacji polegała na podkreśleniu podziału na poszczególne kamienice, tak aby budynek nawiązywał do sylwety gotyckich pierzei. [il.5] Mówiąc o kompozycji dotyczącej Filharmonii Szczecińskiej, należy tu wspomnieć, że wyjątkowość powstałej tu przestrzeni podkreśla równoległa w czasie realizacja Centrum Dialogu „Przełomy” autorstwa Roberta Koniecznego, będąca rezultatem drugiego w tym miejscu konkursu – na Plac Solidarności.¹³ Plac dodatkowo eksponuje biały budynek filharmonii. [il.6]

3. Muzeum Ognia.¹⁴

Chcąc pokazać wpływ otoczenia na kompozycję architektoniczną i przestrzenną (w dużej mierze niematerialnego kontekstu) należy wziąć za przykład budynek Muzeum Ognia

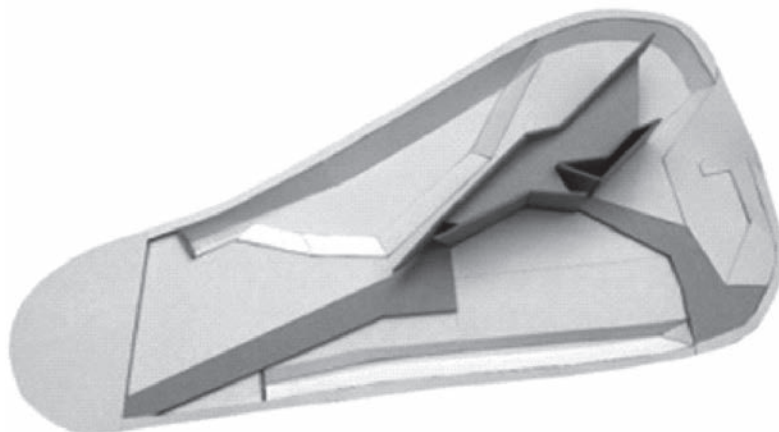
building refers to the silhouette of Gothic frontages. [Fig.5] Speaking about the composition concerning Szczecin Philharmonic, it is necessary to mention that the uniqueness of developed space is highlighted by the parallel creation of Centrum Dialogu „Przełomy” by Robert Konieczny, being a result of the second competition organized in this place- for Plac Solidarności¹³ [Eng. Solidarity Square]. The Square exposes also the white building of Philharmonic. [Fig.6]

3. Muzeum Ognia¹⁴ [Eng. Fire Museum].

In order to show the influence of surroundings on the architectural and spatial composition (largely of intangible context), we should take Muzeum Ognia in Żory as an example. “The history of museum project proves that the difficulties interfering the realisation, resulting from the surroundings that the building is to be placed, can contribute to the formation of values which otherwise could not be achieved”.¹⁵

Composition on urban level

The plot intended for this place, located on a busy road leading from Katowice to Wisła, has proven extremely difficult to develop. Expressive outline of the pavilion is a result of existing situation, namely, it duplicates the system of existing underground infrastructure. Fitting into the surround-

il. 7. Makieta, materiały projektantów, źródło: www.ovograbczewscy.pl, odczyt z dnia 15.06.2015 / Maquette, designers' materials, source: www.ovograbczewscy.pl, lecture from 15 June 2015

il. 8. Muzeum Ognia, fot.: Patryk Jezierski, źródło: www.zory.pl, , odczyt z dnia 28.06.2015 / Muzeum Ognia [Eng. Fire Museum], fot.: Patryk Jezierski, source: www.zory.pl, lecture from 28 June 2015

w Żorach. „Historia projektu muzeum udowadnia, że trudności na drodze do realizacji, wynikające z otoczenia, w jakim ma być zlokalizowany obiekt, mogą przyczynić się do powstania wartości, których w inny sposób nie dałoby się osiągnąć”.¹⁵

Kompozycja w skali urbanistyki.

Wyznaczona dla obiektu działka, położona przy ruchliwej trasie komunikacyjnej z Katowic do Wisły, okazała się wyjątkowo trudna do zagospodarowania. Ekspresyjny obrys pawilonu jest wynikiem zastanej sytuacji, a mianowicie odwzorowuje on układ istniejącej podziemnej infrastruktury. Wpasowanie się w biegnące wokół sieci było koniecznością, gdyż ich przekładanie byłoby nieoptyczne. Mimo pozornego zamknięcia, obiekt jest dostępny z paru kierunków. [il. 7]

Kompozycja w skali architektury.

Obiekt nie jest wyłącznie wynikiem nagłego natchnienia twórców, a rezultatem uwzględnienia najbliższego otoczenia. Dzięki temu otrzymał on nieoczekiwaną formę [il. 8], do której architekci dopisali lokalną opowieść. Nazwa miasta Żory ma swój historyczny rodowód związany z ogniem.¹⁶ Inspiracja ogniem jest czytelna i wolna od banału, służy kreacji oryginalnej formy. Elewacje obłożono laminowanymi pasami miedzianej, niepatynującej się blachy, aby podkreślić nawiązanie do kontekstu historycznego. Błyszczą one w świetle samochodowych reflektorów przywołując na myśl języki ognia – żywiołu darzonego w Żorach ogromnym respektem. Opowieść ta znajduje kontynuację we wnętrzu budynku. Zaprojektowano je w spopielałych barwach – wykończono ciemną granitową kostką i surowym betonem, jako odniesienie do zgliszczy i popiołu, jaki pozostawia po sobie żywioł.

Pierwotnie budynek miał być promocyjnym, minimalistycznym info-boxem. Uszanowanie otoczenia wprowadziło szereg zmian dotyczących kompozycji przestrzennej i architektonicznej, dzięki czemu obiekt zyskał rangę wyrazistej,

ing network was a necessity as its change would be uneconomic. Despite the seeming closure, the building is open from several directions. [Fig.7]

Composition on architectural level

The building is not only a result of artists' sudden inspiration but an effect of taking into account the immediate surroundings. As a result, it received an unexpected form [Fig.8] to which architects added a local story. Name of Żory has its historic origin connected with fire.¹⁶ The fire inspiration is clear and banal-free, it serves the purpose of creating an original form. The elevations are covered with laminated stripes of copper, patina-proof metal in order to accentuate the reference to historic context. They sparkle in a car headlights connoting fire tongues - an element that is highly respected in Żory. The story finds its continuation inside the building. It was designed in ashed colours - finished with dark sett and rough concrete as a reference to cinders and ash which this element leaves. Originally, the building was supposed to be a promotional, minimalist info-box. Respect for the surroundings introduced a number of changes in the spatial and architectural composition, as a result, the building became an expressive, tourist attraction, a symbol of the city, an evidence of its development and identity.¹⁷ [Fig. 8]

Summary.

Characterized above examples illustrate the influence of context of the place on architectural and urban composition. They show the way the creators benefit from the surroundings, looking for references and taking the immediate neighborhood into account. The existing situation determines the composition of components. It influences the project process and final form of the architecture. The

turystycznej atrakcji, symbolu miasta, świadectwa jego rozwoju i tożsamości.¹⁷ [il.8]

Podsumowanie

Scharakteryzowane powyżej przykłady, obrazują wpływ kontekstu miejsca na kompozycję architektoniczno-urbanistyczną. Pokazują, w jaki sposób twórcy czerpią z otoczenia, szukając odniesień i uwzględniając najbliższe sąsiedztwo. Zastana sytuacja determinuje zestawienie elementów składowych. Wpływa na proces projektowy i ostateczną postać architektury. Kompozycja w obrębie nowego dzieła może być reakcją na istniejące otoczenie, zarówno materialne, jak i niematerialne.

PRZYPISY:

- ¹ Słownik; źródło: www.sojeccy.pl; odczyt z dnia: 20.06.2015.
- ² Pomorskie abc przestrzeni; źródło: www.przestrzen.eu; odczyt z dnia: 20.06.2015.
- ³ Juliusz Żórawski; [cyt. za:] Andrzej Kadłuczka; źródło www.archecon.pl; odczyt z dnia 22.06.2015.
- ⁴ Dom własny artystki Moniki Sosnowskiej, lokalizacja: Warszawa, autorzy: architekci Marcin Kwietowicz, Piotr Brzoza, projekt i realizacja: 2005-2009, główna nagroda w kategorii domów jednorodzinnych w konkursie „Życie w Architekturze” za najlepszy budynek jednorodzinny w Polsce w latach 2000-2012.
- ⁵ Wywiad z Marcinem Kwietowiczem, źródło: Magazyn Architektoniczny SARP nr 17/ARCH, [cytuje za:] Tomasz Malkowski.
- ⁶ Miesięcznik Architektura-murator, 10/2010, s.
- ⁷ Juliusz Sokołowski; źródło: Architektura-murator 07/2010; s. 24.
- ⁸ Lokalizacja: Szczecin; inwestor: Miasto Szczecin; autorzy: Estudio Barozzi Veiga – hiszpańsko-włoski duet architektoniczny; projekt wyłoniony drogą międzynarodowego konkursu w 2007r.; realizacja: 2014; wyróżnienie Unii Europejskiej – Nagroda im. Miesa van der Rohe.
- ⁹ Gość specjalny drugiego dnia targów budowlanych BUDMA, 10-13 marca 2015, Poznań
- ¹⁰ Źródło: strefawystawcy.pl, odczyt z dnia: 20.06.2015.
- ¹¹ Źródło: strefawystawcy.pl, odczyt z dn. 20.06.2015.
- ¹² Miesięcznik Architektura-murator, 07/2014, s.44.
- ¹³ Materiały projektantów; źródło: www.kwkpromes.pl; odczyt z dnia 23.06.2015r.
- ¹⁴ Lokalizacja: Żory, ul. Katowicka 3; autorzy: OVO Grąbczewscy Architekci; inwestor: Gmina Żory, Nowe Miasto Sp. z o.o.; projekt: 2009-2013; realizacja: 2010-2015.
- ¹⁵ Antoni Domicz, architekt; źródło: Architektura-murator 04/2015, s.38.
- ¹⁶ W rocznicę pożaru, który w XVIII wieku strawił centrum miasta, odbywa się spektakularne Święto Ogniove.
- ¹⁷ Miesięcznik Architektura-murator, 04/2015, s. 31.

BIBLIOGRAFIA.

Żórawski Juliusz, *O budowie formy architektonicznej*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1962.
Wejchert Kazimierz, *Elementy kompozycji urbanistycznej*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1984, Reprint.
Satkiewicz-Parczewska A., *Rytm w architekturze jako główny element kompozycji na tle analogii z muzyką*, Wydawnictwo Politechniki Szczecińskiej, Szczecin 2002.
Miesięcznik Architektura-murator, 07/2014, s.35.
Miesięcznik Architektura-murator, 07/2010, s.46.
Miesięcznik Architektura-murator, 04/2015, s.31.
Magazyn Architektoniczny SARP nr 17/ARCH.
Zawód: Architekt Z:A#44, s.36.
<http://www.sojeccy.pl/>
<http://www.przestrzen.eu/>
<http://www.archecon.pl/>
<http://www.strefawystawcy.pl/>
<http://www.kwk.promes.pl/>

composition of the new work may be a reaction to existing surroundings, both material or intangible.

ENDNOTES:

- Słownik [Eng. Dictionary]; source: www.sojeccy.pl; lecture from: 20 June 2015.
Pomorskie abc przestrzeni [Eng. Pomeranian ABC of space]; source: www.przestrzen.eu; lecture from 20 June 2015.
Juliusz Żórawski; [quot. after:] Andrzej Kadłuczka; source www.archecon.pl; lecture from 22 June 2015.
Private house of an artist Monika Sosnowska, location: Warsaw, authors: architects Marcin Kwietowicz, Piotr Brzoza, project and realization: 2005-2009, the main prize in single-family houses category in "Życie w Architekturze" [Eng. Life in Architecture] competition for the best single-family building in Poland in 2000-2012.
Interview with Marcin Kwietowicz, source: Magazyn Architektoniczny SARP no 17/ARCH, [quot. after:] Tomasz Malkowski.
Architektura-murator monthly magazine, 10/2010; p.31.
Juliusz Sokołowski; source: Architektura-murator 07/2010; p. 24.
Location: Szczecin; investor: Szczecin City; authors: Estudio Barozzi Veiga - Spanish-Italian architectural duo; a project chosen in international competition in 2007; realization: 2014; European Union prize - Mies van der Rohe Award.
Special guest of the second day in BUDMA building fair, 10-13 March 2015, Poznań
Source: strefawystawcy.pl, lecture from: 20 June 2015.
Source: strefawystawcy.pl, lecture from: 20 June 2015.
Architektura-murator monthly magazine, 07/2014, p.44.
Architects' materials; source: www.kwkpromes.pl; lecture from 23 June 2015.
Location: Żory, Katowicka 3 Street; authors: OVO Grąbczewscy Architekci; investor: Żory District, Nowe Miasto LLC; project: 2009-2013; realization: 2010-2015.
Antoni Domicz, architect; source: Architektura-murator 04/2015, p.38.
On the anniversary of the fire that consumed the city centre in XVIII c., a spectacular Fire Festival is organized
¹⁷ Architektura-murator monthly magazine, 04/2015, p. 31.

BIBLIOGRAPHY.

Żórawski Juliusz, *O budowie formy architektonicznej*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1962.
Wejchert Kazimierz, *Elementy kompozycji urbanistycznej*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1984, Reprint.
Satkiewicz-Parczewska A., *Rytm w architekturze jako główny element kompozycji na tle analogii z muzyką*, Wydawnictwo Politechniki Szczecińskiej, Szczecin 2002.
Architektura-murator monthly magazine, 07/2014, p.35.
Architektura-murator monthly magazine, 07/2010, p.46.
Architektura-murator monthly magazine, 04/2015, p.31.
Magazyn Architektoniczny SARP no 17/ARCH.
Zawód: Architekt Z:A#44, p.36.
<http://www.sojeccy.pl/>
<http://www.przestrzen.eu/>
<http://www.archecon.pl/>
<http://www.strefawystawcy.pl/>
<http://www.kwk.promes.pl/>